

Formanden: Efter Karakteren af det Lyende, som det ærede Medlem omtaler, tvivler jeg ikke paa, at der ikke er noget Fornærmeligt i Sammenligningen; men det ærede Medlem vil vist være enig med mig i, hvad jeg siger her, ligesom jeg ogsaa sagde det igaar, at det ikke er rigtigt at anfille saadanne personlige Sammenligninger med ærede Medlemmer her. Det fører Forhandlingen paa Afveje.

J. Madsen: Ja, det forekommer mig dog, at det ærede Medlem for Thisted Amts 2den Valgkreds (Sagd) ofte har gjort sig skyldig i saadanne Sammenligninger, men det kan ogsaa være, at det er undgaaet den høitærede Formands Opmærksomhed. Jeg skal ikke foreslå denne Sag videre; thi jeg har allerede sagt, hvad jeg i den Henseende vilde sige. Jeg hævder imidlertid, at jeg har været berettiget til at paatale, at det ærede Medlem for Thisted Amts 2den Valgkreds har villet opfaste sig til Dommer over udenforstaaende Personer og har fremstillet Sagen saaledes, at hans Dom efter min Mening er uretfærdig for Manges Bedkommende.

Sagd: Det er en splinterny Lære, som den ærede Taler her har fremsat for Thinget, at man under Drøftelsen af en foreliggende Sag ikke er berettiget til at paapege saadanne Erfaringer udenfra, der netop ere nødvendige, for at kaste det rigtige Lys paa Sagen, — Erfaringer, der ikke pege hen paa bestemte navngivne Personer men paa Samfundsklasser, hvori dog ingen Enkeltmand rammes. (Drøftører: Hele Samfundsklasser!) Ja, hele Samfundsklasser. Vilde de Herrer have den Godhed at have dette i Erindring, naar de tale om Embedsmændene, — ikke at tale om Husbonderne, thi igaar hørte vi jo saadanne Ytringer om Husbonderne, at man næsten skulde tro, at disse, der udgjøre Størstedelen af Landets Bælgermasse, vare nogle hjerteløse Folt, hos hvem al Jællelse for deres Lyender var uddød. Narfagen til hele den uheldige Udsvikling af Lyendeforholdet vilde man da fornemlig lægge hos Husbonderne, i deres Hjerteløshed og Ligegyldighed mod Lyendet, og navnlig Herremændene bleve karakteriserede saaledes, at man snart maatte anse det for en Uværdighed at kaldes Herremand. Det Samme var i ikke mindre Grad Tilfældet med Landforeningerne, men disse Udtalelser vil jeg nu ganske lade ligge. Naar Enhver holder sig til det, som han har oplevet, og naar han taler efter sin bedste Overbevisning, saa kan man, hvad enten hans Dom er rigtig eller ikke, ikke komme ham nærmere. Men jeg vil kun lige overfor den Paastand af den ærede sidste Taler, at man ikke under Behandlingen af denne Sag maatte udtale sine Erfaringer om Lyendets Demoralisation, gjøre opmærksom paa, at det netop er Sagens Kjerne: hvilken Indflydelse har Lyendelovgivningen og de

ved samme fremkaldte Forhold havt paa Lyendet og paa Udsviklingen af Lyendeforholdet. Jeg vil bede de Herrer, der dele hans Mening, at gjøre, hvad jeg selv har gjort, undersøge dette sidste Spørgsmaals Betydning for selve Lyendet. De Herrer have jo vedgaaet, at der er en Tilbagegang hos Lyendet i moralisk Henseende. (Stemmer: Nei, nei!) Jo, de have vedgaaet, at der er en saadan Tilbagegang; Nogle have vel paafaaet, at denne ikke var almindelig, men selv om den ogsaa kun er procentvis, er det ligesuldt en Tilbagegang. Dernæst er det blevet fremhævet, at Lyendet ogsaa blev trykket mere ned i sit Standpunkt, og at Springet mellem Lyendet og de Samfundsklasser, som det nærmest skulde leve sammen med, var blevet større, saa at der altsaa ogsaa i den Retning var en Tilbagegang; men hvorledes skulde man kunne undersøge denne Tilbagegangs Omfang og Betydning, naar ei Enhver var berettiget til at fremkomme med sine Erfaringer og Anskuelser om Sagen, og Sagens Kjernepunkt er: hvilken Indflydelse har Alt dette havt paa Lyendet? Den ærede Taler synes virkelig at være af en ganske forunderlig Anskuelse, naar han tror, at det frie Ord her i Thinget kan bestaa, hvis man var berettiget til at stille hans Personlighed, hans personlige Forhold, hans Kvalifikationer, hans Evner, hans Dannelse osv. frem og gjøre Samme til Gjenstand for slige Sammenligninger og for en saadan Diskussion. Jeg vil ikke tale om, at den ærede Taler virkelig føler hos sig selv, at han er Dannelsens Repræsentant her i Thinget og Dommer og Censor over sine Kolleger her i Salen. Jeg skal erindre dette for Fremtiden. Derfor vi have en saadan Frihed, skal jeg ogsaa vide at benytte mig af den . . .

Formanden: Men den ærede Taler vil da vistnok ogsaa erindre, at det, som han udtalte sig imod, blev paatalt.

Sagd: Ja, jeg skal erindre, hvad jeg skulder den ærede Formand, og erkjender, at det er ham, som jeg i dette Punkt maa først og fremmest baade slutte mig til og søge Støtte hos. Et Punkt er oftere berørt her fra begge Sider, men det blev skarpest fremstillet af den ærede Nøgledagsmand for Ålborg Amts 5te Valgkreds (V. Holm), idet han sagde, at Nøgledagsmanden for Velle Amts 2den Valgkreds (Berg) vilde løse, og at jeg derimod vilde stramme Forholdene. Dette er ikke fuldkommen korrekt. Jeg vil ikke i den Betydning, som han og hans Meningsfæller tage det, stramme Forholdet; men jeg tror, man vil nærmere kunne præcisere, hvad jeg mener, naar jeg siger, at jeg vil gjøre Forholdet inderligere og mere bindende, men ikke ved den Slags Baand, som de Herrer lægge i mine Udtalelser. Enhver maa bedst være sin egen Menings Fortolker, og jeg har hverken havt den Mening eller søgt at